

BOSNA I HERCEGOVINA
AGENCIJA ZA STATISTIKU
BOSNE I HERCEGOVINE

MD 1
Metodološki
Dokument

METODOLOŠKO UPUTSTVO
INDEKS PROMETA DISTRIBUTIVNE TRGOVINE
Kratkoročne poslovne statistike

Sarajevo, 2014.

Izdaje: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine,
Zelenih beretki 26, 71000 Sarajevo,
Bosna i Hercegovina

Odgovara: Zdenko Milinović, direktor

Pripremili:

- Odsjek za uslužne statistike, Agencija za statistiku BiH;
- Odjeljenje za uslužne statistike, Republički zavod za statistiku RS;
- Odsjek za statistiku usluga i vanjske trgovine,
Federalni zavod za statistiku FBiH

Lektor:

Dizajn:

Štampa:

Molimo korisnike Publikacije da prilikom upotrebe podataka obavezno navedu izvor

Indeks prometa distributivne trgovine

OSNOVNE INFORMACIJE

Statističke institucije u BiH

Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine – BHAS

Sektor za poslovne statistike

Odsjek za uslužne statistike

Zelenih beretki 26

71000 Sarajevo

Kontakt osoba

Alen Bajramović

tel: (+387)33 911 955

e-mail: alen.bajramovic@bhas.ba

web: www.bhas.ba

Federalni zavod za statistiku Federacije Bosne i Hercegovine – FZS

Sektor za poslovne statistike

Odsjek za statistiku usluga i vanjske trgovine

Zelenih beretki 26

71000 Sarajevo

Kontakt osoba

Sanja Ambrožić

tel: (+387)33 407 031

e-mail: sanja.ambrozic@fzs.ba

web: www.fzs.ba

Republički zavod za statistiku Republike Srpske – RZS RS

Sektor za poslovne statistike

Odjeljenje za uslužne statistike

Veljka Mladenovića 12d

78000 Banja Luka

Kontakt osoba

Jelena Glamočika

tel: (+387)51 332 718

e-mail: jelena.glamocika@rzs.rs.ba

web: www.rzs.rs.ba

S A D R Ź A J

SKRAĆENICE	4
1. UVOD	5
2. KONCEPTUALNI OKVIR.....	6
2.1. Cilj	6
2.2. Svrha	6
2.3. Klasifikacije	6
2.4. Pravni osnov	6
2.5. Nadležne institucije	7
3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	8
3.1. Definicije	8
3.2. Statistička populacija.....	10
3.2.1 <i>Jedinica posmatranja</i>	10
3.2.2 <i>Jedinica izvještavanja</i>	10
3.2.3 <i>Teritorijalni obuhvat</i>	10
3.3. Okvir uzorka.....	10
3.4. Stratifikacija	11
3.5. Izbor uzorka	13
3.6. Tretman neodgovora.....	15
3.7. Ostala uključena i isključenja.....	17
3.8. Preciznost procjena	17
4. ORGANIZACIJA ISTRAŽIVANJA.....	19
4.1. Nadležnosti statističkih institucija	19
4.2. Izvor podataka	19
4.3. Način prikupljanja podataka	20
4.4. Obrada podataka	20
4.5. Kompilacija indeksa	22
4.5.1. <i>„Backcasting“</i>	23
4.5.2. <i>Kalendarsko i sezonsko prilagođavanje izvornih indeksa</i>	24
4.5.3. <i>Metode podešavanja (desezoniranja) podataka</i>	24
4.6. Periodičnost.....	26
4.7. Diseminacija podataka.....	26
4.8. Planirane promjene u metodi izračuna indikatora.....	26
4.9. Revizija podataka.....	26
4.10. Zaštita podataka	27
4.11. Međunarodna uporedivost podataka	28
5. PRILOZI.....	29

SKRAĆENICE

<i>APIF</i>	Agencija za posredničke, informatičke i finansijske usluge
<i>BHAS</i>	Agencija za statistiku BiH
<i>CAWI</i>	Computer-Assisted Web Interviewing
<i>COICOP</i>	Klasifikacija lične potrošnje prema namjeni
<i>CPA</i>	Klasifikacija proizvoda u Evropskoj zajednici
<i>CPC</i>	Središnja klasifikacija proizvoda
<i>CV</i>	Koeficijent varijacije
<i>ESS</i>	Evropski statistički sistem
<i>Eurostat</i>	Statistički ured Evropske unije
<i>FIA</i>	Finansijsko informatička agencija
<i>FZS</i>	Federalni zavod za statistiku Federacije BiH
<i>ISIC</i>	Klasifikacijom djelatnosti Ujedinjenih naroda
<i>KD BiH 2010</i>	Klasifikacija djelatnosti Bosne i Hercegovine 2010
<i>KPPD BiH 2010</i>	Klasifikacija proizvoda po djelatnostima Bosne i Hercegovine 2010
<i>NACE Rev.2</i>	Statistička klasifikacija ekonomskih djelatnosti u Evropskoj zajednici
<i>PDV</i>	Porez na dodanu vrijednost
<i>PEEI</i>	Glavni evropski ekonomski pokazatelji
<i>RZSRS</i>	Republički zavod za statistiku Republike Srpske
<i>SE</i>	Standardna devijacija (standardna greška)
<i>SPR</i>	Statistički poslovni registar
<i>STS</i>	Kratkoročne poslovne statistike
<i>V</i>	Varijansa

1. UVOD

Uslužne djelatnosti zauzimaju važno mjesto u nacionalnoj ekonomiji i tokom posljednjih decenija sve više dobijaju na značaju. Razlog tome jeste činjenica da je veliki broj poslovnih subjekta registrovan u uslužnim djelatnostima, posebno u djelatnostima trgovine, čiji promet ima značajno učešće u ukupno ostvarenom prometu u zemlji, kao i to što je veliki udio osoba zaposlenih u ovim djelatnostima u ukupnom broju zaposlenih u BiH.

Uslužne djelatnosti učestvuju sa više od 70% u ukupnoj dodanoj vrijednosti EU. Iako je u BiH ovaj procenat znatno niži nego u razvijenim zemljama, ipak je važno pratiti indikatore iz oblasti statistike usluga kako bi se korisnicima omogućile blagovremene, potpune i tačne informacije neophodne za donošenje poslovnih odluka. O značaju indeksa prometa ostalih usluga (uključujući promet distributivne trgovine) govori i činjenica da on predstavlja jedan od glavnih evropskih ekonomskih pokazatelja (PEEI - Principal European Economic Indicators)¹ čija je svrha pravovremeno pružanje informacija Evropskoj centralnoj banci (ECB), te sve većeg korištenja službenih statističkih podataka, prije svega za podršku ekonomskim i socijalnim reformama.

Statistika uslužnih djelatnosti u BiH je u početnoj fazi razvoja, a kompleksnost identifikovanja i praćenja usluga čini ovaj proces zahtjevnim, te je potrebno uložiti velike napore da bi se postigli zadati ciljevi. Istraživanje distributivne trgovine predstavlja dio sveobuhvatnih statističkih istraživanja kratkoročnih poslovnih statistika koje se sukcesivno razvijaju pod jedinstvenim metodološkim okvirom za sve djelatnosti poslovne ekonomije u skladu sa dokumentom "Metodološki okvir za razvoj kratkoročnih poslovnih statistika u BiH".

Kroz projekat saradnje sve tri statističke institucije u BiH harmonizirane su metodološke odredbe i na osnovu zajedničkog upitnika (K KPS TRG 02) i usaglašenog uputstva, od januara 2013. godine provodi se redizajnirano kvartalno istraživanje distributivne trgovine. Cilj provođenja modifikovanog istraživanja jeste da se uskladi proizvodnja kvartalne statistike distributivne trgovine u BiH sa EU-STS regulativom. Metodološki okvir za provođenje ovog istraživanja i ostalih istraživanja uslužnih statistika sadržani su u Aneksu D Uredbe Vijeća (EU) broj: 1165/98 o kratkoročnim poslovnim statistikama iz 1998. godine, kao i njenim naknadnim izmjenama i dopunama (u daljem tekstu EU-STS regulativa).

Nadležne statističke institucije u BiH ulažu velike napore s ciljem razvoja modernog statističkog sistema. Ova publikacija namijenjena je svim korisnicima koje zanima način provođenja istraživanja distributivne trgovine na teritoriji Bosne i Hercegovine. To se prije svega odnosi na domaće institucije i korisnike statističkih podataka, kao što su donosioci odluka u našoj zemlji, poslovni subjekti, istraživačke ustanove i šira javnost, kao i ključne korisnike u EU i ostalim međunarodnim organizacijama. Pored toga, ovaj metodološki dokument namijenjen je osobama direktno uključenim u proces provođenja istraživanja, odnosno zaposlenicima u statističkim institucijama BiH, kao i izvještajnim jedinicama.

¹ Indeks prometa ostalih usluga

2. KONCEPTUALNI OKVIR

2.1. Cilj

Jedan od glavnih ciljeva izračuna indeksa prometa distributivne trgovine jeste da prikaže promjene nivoa ostvarenog prometa i druge relevantne indikatore statistike trgovine. Indeks prometa distributivne trgovine jedan je od ključnih indikatora ekonomske aktivnosti zemlje koji pomaže organima državne uprave i preduzećima iz privatnog sektora u procesu donošenja odluka.

Značaj ovog indikatora, između ostalog, proizilazi iz činjenice da promet ostvaren od trgovinskih djelatnosti zauzima važno mjesto u ukupnom BDP-u BiH, a prema zvaničnim statističkim podacima učešće trgovinske djelatnosti u BDP-u za 2012. godinu iznosilo je 13%. Također, indeks prometa distributivne trgovine se primjenjuje za procjenu rezultata sektora maloprodaje, sektora veleprodaje i sektora trgovine motornim vozilima, procjenu potrošnje stanovništva, kao i pri izračunu kvartalnog BDP-a.

2.2. Svrha

Svrha ovog statističkog istraživanja jeste dobijanje blagovremenih informacija o kretanju indeksa prometa distributivne trgovine, tj. utvrđivanje dinamike ostvarenog prometa (prihoda od prodaje roba/usluga) i drugih indikatora zahtjevanih EU-STS regulativom. Kao i kod drugih kratkoročnih poslovnih statistika apsolutna vrijednost nije najbolji pokazatelj dešavanja u određenoj djelatnosti, ali se praćenjem dinamike kretanja pojave mogu izvesti relevantni zaključci i dati projekcije za budućnost.

2.3. Klasifikacije

Pri izračunu indeksa prometa distributivne trgovine korištena je Klasifikacija djelatnosti Bosne i Hercegovine - **KD BiH 2010** koja je u potpunosti usklađena sa Evropskom klasifikacijom ekonomskih djelatnosti **NACE Rev. 2** i međunarodnom Klasifikacijom djelatnosti Ujedinjenih naroda (**ISIC - United Nation's International Standard Industrial Classification of all Economic Activities**). Budući da je Klasifikacija djelatnosti BiH u potpunosti usklađena sa evropskom i svjetskom klasifikacijom djelatnosti omogućena je uporedivost statističkih podataka i postignut važan korak u jačanju i unapređenju statističkog sistema u BiH.

2.4. Pravni osnov

Pravni osnov za provođenje kvartalnog istraživanja distributivne trgovine čine sljedeći zakonski propisi:

- Zakon o statistici Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“ broj 26/04 i 42/04);
- Zakon o statistici Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“ broj 63/03 i 9/09) i
- Zakon o statistici Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 85/03).

Pored navedenih zakona, istraživanje podliježe smjernicama i uputama sadržanim u: Srednjoročnom statističkom programu Bosne i Hercegovine za period 2013-2016, odgovarajućim entitetskim programima i godišnjim statističkim planovima. Spomenuti programi i planovi sadrže detaljne informacije o predmetu istraživanja, ciljevima, obavezama, rokovima i rezultatima istraživanja. Metodologija istraživanja usaglašena je sa Eurostat-ovim propisima o kratkoročnim poslovnim statistikama (EU-STS regulativa). Sve države članice EU, ali i one koje nastoje da postanu dijelom evropskog statističkog sistema dužne su da se pridržavaju propisa i smjernica izdatih od strane Eurostata. Zbog toga je neophodno da se nacionalni propisi i metodologije prilagode i usaglase sa regulativom koja je na snazi u EU.

Sljedeće (EU) Uredbe sadrže propise koji se odnose na segment kratkoročnih poslovnih statistika:

- Uredba Vijeća (EU) br. 1165/98 o kratkoročnim poslovnim statistikama od 19. maja 1998.²
- Uredba Evropskog parlameta i Vijeća (EU) br. 1882/2003 i 1158/2005 o izmjenama i dopunama Uredbe Vijeća 1165/98;
- Uredba Komisije (EU) br. 1503/2006 i Evropskog parlameta i Vijeća (EU) 1893/2006 o provedbi i izmjenama i dopunama Uredbe Vijeća (EU) br.1165/98 o kratkoročnim statistikama u pogledu definicija i varijabli, popisa varijabli i učestalosti prikupljanja podataka;
- Uredba Komisije (EU) br. 1178/2008 i 329/2009 i Uredba Evropskog parlameta i Vijeća (EU) br. 596/2009.

2.5. Nadležne institucije

Administrativnim uređenjem i zakonskim propisima utvrđeno je da na području Bosne i Hercegovine djeluju tri statističke institucije:

- Agencija za statistiku BiH (BHAS) sa sjedištem u Sarajevu - odgovorna za proizvodnju statistike za nivo BiH;
- Podružnica Agencije za statistiku BiH u Brčko Distriktu - odgovorna za proizvodnju statistike na nivou Brčko Distrikta BiH.
- Federalni zavod za statistiku Federacije BiH (FZS) sa sjedištem u Sarajevu - odgovoran za proizvodnju statistike za nivo Federacije BiH;
- Republički zavod za statistiku Republike Srpske (RZSRS) sa sjedištem u Banja Luci - odgovoran za proizvodnju statistike za nivo Republike Srpske.

² Prevod Anketa D navedene Uredbe , sa njenim izmjenama i dopunama nalazi se na kraju publikacije

3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

3.1. Definicije

Trgovina predstavlja skup aktivnosti prodaje robe i/ili pružanja usluga radi ostvarivanja dobiti ili nekog drugog društveno-ekonomskog cilja.

Distributivna (ukupna) trgovina uključuje sve oblike trgovinskih aktivnosti, od nabavke robe od proizvođača, posredovanja, preprodaje, do isporuke robe krajnjem potrošaču na domaćem tržištu. Ona obuhvata: trgovinu na veliko za vlastiti račun, posredovanje u trgovini na veliko, trgovinu na malo i popravku motornih vozila i motocikala, te trgovinu na malo predmetima za ličnu upotrebu ili upotrebu u domaćinstvu. Ovo područje uključuje djelatnosti trgovine na veliko (oblast 46), trgovine na malo (oblast 47) kao i trgovinu na veliko i na malo, te popravak motornih vozila i motocikala (oblast 45).

Trgovina na veliko je preprodaja nove i rabljene robe trgovcima na malo, industrijskim, trgovačkim ili profesionalnim korisnicima i ustanovama ili drugim trgovcima na veliko, uključujući djelatnosti posredovanja u kupovini, odnosno prodaji robe za treće osobe. Karakteristični trgovci na veliko su oni koji polažu pravo na robu koju prodaju, kao što su distributeri industrijskih proizvoda, izvoznici, uvoznici, trgovačke zadruge, prodajne podružnice i poslovnice (ali ne prodavnice za maloprodaju) kojima upravljaju proizvodne jedinice izdvojene od tvornica ili rudnika radi plasiranja svojih proizvoda (ne uključuju se narudžbe koje se izvršavaju direktnim isporukama iz tvornica ili rudnika). Također su uključene djelatnosti raznih posrednika za trgovačku robu i proizvode, agencija i zadružnih organizacija za plasiranje poljoprivrednih proizvoda.

Trgovina na malo obuhvata aktivnosti preprodaje nove i rabljene robe krajnjim potrošačima odnosno stanovništvu za ličnu potrošnju ili upotrebu u domaćinstvu, koja se obavlja u prodavnicama, robnim kućama, na štandovima, putem pošte i interneta, uličnih prodavača, prodajom od vrata do vrata, putem potrošačkih zadruga, u aukcijskim kućama itd.

Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala uključuje sve djelatnosti (osim proizvodnje i iznajmljivanja) u vezi sa motornim vozilima i motociklima, uključujući kamione i teretnjake, kao što su trgovina na veliko i na malo novim i rabljenim vozilima, popravak i održavanje vozila te trgovina na veliko i malo dijelovima i priborom za motorna vozila i motocikle. Također su uključene i djelatnosti posredovanja u trgovini na veliko i na malo vozilima.

Promet je ukupan fakturisani iznos koji preduzeće, izvještajna jedinica, obračuna za prodane robe ili pružene usluge tokom referentnog perioda trećim licima što odgovara njihovoj tržišnoj vrijednosti.

Ostvareni promet uključuje i ostale troškove povezane sa prodajom (transport, pakovanje, itd.) prenete na kupca, čak i ako su ti iznosi posebno iskazani na fakturama. Porez na dodanu vrijednost (PDV) i ostali odbitni porezi direktno povezani s prometom, sve carine i poreze na dobra i usluge fakturisane od strane jedinice isključeni su iz prometa. Umanjenja cijena, rabati i diskonti

kao i vrijednost povratne ambalaže isključuju se iz ostvarenog prometa. Umanjenja cijena, rabati i bonusi naknadno priznati klijentima (na primjer na kraju godine) ne uzimaju se u obzir.

Prema ovoj definiciji, uključeni su:

- Prodaja proizvoda,
- Prodaja proizvoda proizvedenih od strane podugovarača,
- Prodaja robe kupljene radi preprodaje (u istom stanju u kojem je primljena),
- Fakturisane usluge,
- Fakturisani troškovi za pakovanje i transport,
- Fakturisani odrađeni sati rada za treće osobe - samo podugovaranje,
- Fakturisana montaža, instalacije i popravci,
- Obračunate rate (po fazama plaćanja),
- Subvencije na proizvode³.

Prihodi koji su u računima preduzeća klasifikovani kao ostali poslovni prihodi, finansijski dohodak i izvanredni dohoci i prihodi na računima preduzeća su isključeni iz ostvarenog prometa.

U tu skupinu se ubrajaju:

- PDV i slični odbitni porezi direktno povezani s prometom i sve carine i porezi na robu ili usluge fakturisani po jedinici,
- Provizije,
- Davanje u najam i iznajmljivanje,
- Iznajmljivanje vlastitih proizvodnih jedinica i mašina trećim licima,
- Davanje u zakup stana u vlasništvu preduzeća,
- Prihodi od licenci - naknade,
- Primici od osoblja (npr. prijevoz radnika, kantina),
- Isporuca proizvoda i usluga u okviru jedinice posmatranja,
- Prodaja vlastitog zemljišta, objekata i stalnih sredstava,
- Prodaja ili najam vlastitih nekretnina,
- Prodaja dionica,
- Kamate i dividende,
- Ostali izvanredni prihodi.

Navedene stavke mogu se uključiti u promet ukoliko je on ostvaren u glavnoj djelatnosti izvještajne jedinice.

³ Subvencije na proizvode je teško ukalkulisati, tako da su one izostavljene kod izračuna indeksa prometa distributivne trgovine.

3.2. Statistička populacija

3.2.1 Jedinica posmatranja

Statističkim istraživanjem distributivne trgovine obuhvaćeni su poslovni subjekti/pravna lica koji su prema glavnoj djelatnosti registrovani da obavljaju djelatnosti iz područja G – KD BiH 2010:

- 45 -trgovina na veliko i malo motornim vozilima i motociklima, popravak motornih vozila i motocikala;
- 46 - trgovina na veliko, osim trgovine motornim vozilima i motociklima;
- 47 - trgovina na malo, osim trgovine motornim vozilima i motociklima.

U manjoj mjeri su zastupljeni i poslovni subjekti koji su prema glavnoj djelatnosti registrovani u drugim djelatnostima (industrija, građevinarstvo, ugostiteljstvo, itd.), ali obavljaju i trgovačku djelatnost.

3.2.2 Jedinica izvještavanja

- Poslovni subjekti/pravna lica koji su u Statističkom poslovnom registru prema svojoj glavnoj djelatnosti registrovani u djelatnostima iz područja G – KD BiH 2010⁴ i
- Poslovni subjekti/pravna lica koji su prema glavnoj djelatnosti registrovani u drugim djelatnostima, ali ostvaruju značajan promet u djelatnostima trgovine.
- Istraživanjem nisu obuhvaćeni preduzetnici.

3.2.3 Teritorijalni obuhvat

Istraživanjem su obuhvaćeni poslovni subjekti/pravna lica koji obavljaju djelatnosti trgovine na veliko, trgovine na malo, trgovine na veliko i malo motornim vozilima i motociklima, popravkom motornih vozila i motocikala na teritoriji BiH.

3.3. Okvir uzorka

Kao okvir za izbor uzorka koristi se Statistički poslovni registar - SPR⁵. Statistički poslovni registar predstavlja jedinstveni okvir svih administrativnih poslovnih registara i koristi se kao primarni izvor podataka pri provođenju statističkih istraživanja u BiH.

Osnovni izvori podataka za SPR su administrativni poslovni registri koje vode entitetski zavodi za statistiku zajedno sa nadležnim poreskim upravama:

- Federalni zavod za statistiku sa Poreznom upravom FBiH,
- Republički zavod za statistiku RS sa Poreznom upravom RS-a i
- Ekspozitura Agencije za statistiku BiH u Brčko Distriktu sa Poreznom upravom DBBiH.

Podaci o poslovnim prihodima i broju zaposlenih u Federaciji BiH dobiju se posredstvom Finansijsko informatičke agencije (FIA) na osnovu Statističkog aneksa godišnjeg računovodstvenog

⁴ Izvod iz KD BIH 2010 za područje G nalazi se na kraju publikacije u Prilogu.

⁵ SPR zajednički vode i ažuriraju sve tri statističke institucije u BiH.

izvještaja, dok se u Republici Srpskoj podaci dobijaju posredstvom Agencije za posredničke, informatičke i finansijske usluge (APIF) na osnovu godišnjih finansijskih izvještaja.

Jedan od izvora podataka za SPR su i informacije dobijene iz redovnih statističkih istraživanja: mjesečno istraživanje trgovine na malo (obrazac M KPS TRG 01) i kvartalno istraživanje distributivne trgovine (obrazac K KPS TRG 02). Podaci o glavnoj djelatnosti poslovnih subjekata se u SPR-u kontinuirano ažuriraju tokom godine i uzimaju se u obzir prilikom kreiranja uzorka za narednu godinu.

Obzirom da je uzorak za kvartalno istraživanje potrebno izabrati početkom kalendarske godine, odlučeno je da se kao osnova za izradu okvira koristi SPR sa stanjem na dan 31.12. u kojem se, između ostalih, nalaze i podaci iz završnih računa za prethodnu godinu. To znači da su jedinice uzorka aktivni poslovni subjekti/pravna lica koji imaju podatke iz završnih računa za prethodnu godinu (broj zaposlenih i finansijski podatak) i čija je osnovna djelatnost registrovana u okviru područja G – KD BiH 2010.

Prije samog dizajniranja i izbora uzorka izvršena je detaljna analiza raspoloživih podataka SPR-a. Budući da se kroz istraživanje prikupljaju podaci o prometu, predmetni metodolozi su odlučili da primarna stratifikaciona varijabla bude finansijski podatak iz okvira, a kao druga stratifikaciona varijabla da se koristi broj zaposlenih. Prema tome, odlučeno je da se iz okvira isključe poslovni subjekti/pravna lica s godišnjim finansijskim podatkom manjim od 100.000 KM, jer imaju neznatno učešće u ukupnom prometu. Na osnovu te analize donesena je odluka o kreiranju okvira za izbor uzorka, kao i dizajnu uzorka.

Da bi pravna lica bila uključena u okvir za izbor uzorka trebaju zadovoljiti sljedeće uslove:

- da su aktivna (popunjeni podaci iz godišnjeg finansijskog izvještaja za 2012. godinu);
- da su poslovni subjekti/pravna lica (preduzetnici se ne uključuju);
- da im slova oznaka glavne djelatnosti pripada području G – KD BiH 2010.

3.4. Stratifikacija

Da bi se osigurala reprezentativnost uzorka i smanjile uzoračke greške vrši se stratifikacija prema unaprijed zadanim kriterijima. Stratifikacija je proces formiranja stratuma, odnosno manjih grupa koje su unutar sebe homogene, a između sebe heterogene. Nakon toga slijedi proces uzorkovanja.

Stratifikacija ciljne populacije za ovo istraživanje je izvršena prema klasi finansijskog podatka (finansijski izvještaj za prethodnu godinu) i djelatnosti preduzeća u okviru područja G. Kao pomoćna stratifikaciona varijabla koristi se broj zaposlenih.

Oznake stratuma u ovom istraživanju uvedene su u sljedećem obliku:

Oznaka entiteta_3 cifre NACE Rev. 2_Klasa finansijskog podatka_Cenzus uslov_Outlier uslov

pri čemu:

- *Oznaka entiteta* ima sljedeće vrijednosti: 1 - Republika Srpska, 2 - Federacija BiH, 3 - Brčko Distrikt BiH;
- *3 cifre NACE Rev. 2* – Podaci se prikupljaju i obrađuju na nivou grane KD BiH 2010;

- *Klasa finansijskog podatka* – veličina preduzeća prema ukupnom godišnjem prometu, ima sljedeće vrijednosti:

Klasa finansijskog podatka	Ostvareni godišnji promet preduzeća
1	0 – 99. 999 KM
2	100.000 – 499.999 KM
3	500.000 – 3.999.999 KM
4	4.000.000 KM i više

- *Cenzus uslov* ima sljedeće vrijednosti:
- 1 – ako preduzeće pripada finansijskoj klasi 4
 - 0 – ako preduzeće pripada finansijskim klasama 2 ili 3
- *Outlier uslov* ima sljedeće vrijednosti:
- 1 – ako je ispunjen bar jedan od 2 kriterija:
 - broj zaposlenih je 20 i više
 - broj preduzeća u stratumu je manji ili jednak 10
 - 0 – u ostalim slučajevima

Za necenzus preduzeća, odnosno necenzus stratume izvršena je identifikacija outlier-a prema sljedećim kriterijima:

1. broj zaposlenih je 20 i više
2. broj preduzeća u stratumu je manji ili jednak 10

Da bi se preduzeća koja ispunjavaju navedene kriterije, pravilno razvrstala u odgovarajuće stratume koriste se sljedeća pravila:

- a) Preduzeća koja ispunjavaju kriterij 1, treba prebaciti u odgovarajući stratum klase 4 (ako ta klasa postoji za istu djelatnost preduzeća). Ukoliko ne postoji klasa 4 odgovarajuće djelatnosti, potrebno je izvršiti ispitivanje pravila b) koje se odnosi na kriterij 2. U slučaju da pravilo b) nije zadovoljeno, preduzeća ostaju u odgovarajućem (outlier) stratumu.
- b) Za stratume koji ispunjavaju kriterij 2 i u kojima je broj jedinica manji ili jednak 5, bar u jednom od tih stratuma s istom djelatnošću, potrebno je pridružiti preduzeća iz klase 2 odgovarajućem (outlier) stratumu klase 3 (ako ta klasa postoji za istu djelatnost preduzeća). Ukoliko ne postoji (outlier) stratum klase 3 za istu djelatnost preduzeća, tada preduzeća ostaju u odgovarajućem (outlier) stratumu klase 2.

Napomena: Najprije se ispituje kriterij 1 i pripadajuće pravilo a) za preduzeća koja nisu u punom obuhvatu. Nakon toga, formira se privremeni stratum za koji se ispituje kriterij 2 i pripadajuće pravilo b).

Navedena pravila se nisu odnosila na Brčko Distrikt BiH, za koji je korišten puni obuhvat za sve klase.

Tabela 3.4.1: Finalni okvir u 2014. godini

	Broj jedinica u okviru
Bosna i Hercegovina	7033
Federacija Bosne i Hercegovine	4703
Republika Srpska	2065
Brčko Distrikt BiH	265

Tabela 3.4.2: Okvir uzorka prema djelatnostima i klasama finansijskog podatka za nivo BiH

Djelatnost KD BiH 2010	Klasa finansijskog podatka			UKUPNO
	2	3	4	
451	92	89	43	224
452	94	36	17	147
453	182	130	33	345
454	1	5	0	6
61	190	132	32	354
462	38	39	16	93
463	124	178	151	453
464	297	260	122	679
465	54	50	18	122
466	97	80	13	190
467	310	435	176	921
469	252	260	125	637
471	382	250	148	780
472	62	43	14	119
473	33	179	123	335
474	56	18	4	78
475	278	240	74	592
476	52	30	7	89
477	443	295	87	825
478	2	0	0	2
479	8	28	6	42
UKUPNO	3047	2777	1209	7033

3.5. Izbor uzorka

Za prikupljanje i obradu podataka korišten je kombinovani metod uzorka i punog obuhvata u zavisnosti od veličine preduzeća (kriterij klase finansijskog podatka). Uzorak je reprezentativni dio statističkog skupa, na osnovu kojeg se statističkim zaključivanjem procjenjuje cijela posmatrana populacija. Finalna alokacija, odnosno distribucija uzorka po stratumima je odrađena na spojenim podacima iz entiteta, dok je za Brčko Distrikt primijenjen puni obuhvat.

Alokacija je napravljena na sljedeći način:

- prema Neyman-u koristeći finansijski podatak
Neyman-ova (optimalna) alokacija se računa po formuli:

$$n_h = n \frac{N_h S_h}{\sum_{h=1}^H N_h S_h}$$

pri čemu je:

n - broj jedinica uzorka

H - broj stratuma

N_h - broj jedinica u okviru stratuma h ($h=1...H$)

S_h - standardna devijacija finansijskog podatka na nivou stratuma h

- prema proporcijama
Proporcionalna alokacija se računa po formuli:

$$n_h = n \frac{N_h}{N}$$

pri čemu je:

n - broj jedinica uzorka

N - broj jedinica okvira

N_h - broj jedinica u okviru stratuma h ($h=1...H$)

H - broj stratuma

- prosjek Neyman-ove i proporcionalne alokacije
- uzet je maksimum između Neyman-ove alokacije i dobivenog prosjeka Neyman-ove i proporcionalne alokacije
- primijenjeno pravilo da se u uzorku nalazi najmanje 9 jedinica u stratumu, kao i pravilo 15% obuhvaćenosti broja preduzeća po stratumu, što dovodi do povećanja veličine uzorka. Razlozi primjene ovih pravila su smanjivanje malog broja alociranih jedinica unutar stratuma, kao i minimiziranje pojave praznih stratuma, koji nastaju uslijed nemogućnosti prikupljanja podataka, te predstavljaju problem u daljoj obradi podataka.
- odlučeno je da se uzme ona alokacija kojom bi ukupna veličina uzorka na nivou BiH bila oko 20% od ukupne veličine okvira (necensus dio)

Konačni izbor uzorka je izvršen koristeći paket „sampling“ programskog okruženja „R“.

Tabela 3.5.1: Finalni uzorak u 2014. godini

Broj jedinica u uzorku	
Bosna i Hercegovina	2534
Federacija Bosne i Hercegovine	1489
Republika Srpska	780
Brčko Distrikt BiH	265

Izabrani uzorak distributivne trgovine za 2014. godinu reprezentativan je na nivou Bosne i Hercegovine, kao i na nivoima Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko Distrikta BiH.

Tabela 3.5.2: Finalni uzorak prema djelatnostima i klasama finansijskog podatka za nivo BiH

Djelatnost KD BiH 2010	Klasa finansijskog podatka			UKUPNO
	2	3	4	
451	24	26	43	93
452	23	16	17	56
453	39	25	33	97
454	1	5	0	6
461	34	26	32	92
462	22	21	16	59
463	26	42	151	219
464	69	54	122	245
465	18	18	18	54
466	20	18	13	51
467	59	90	176	325
469	41	48	125	214
471	69	47	148	264
472	20	24	14	58
473	20	38	123	181
474	19	16	4	39
475	54	46	74	174
476	11	24	7	42
477	85	56	87	228
478	2	0	0	2
479	8	21	6	35
UKUPNO	664	661	1209	2534

3.6. Tretman neodgovora

Uprkos stalnim nastojanjima statističkih institucija u BiH da maksimiziraju broj jedinica u odgovoru, postoji određeni broj preduzeća koja se tretiraju kao neodgovor. Neodgovorom se smatra ukoliko izvještajna jedinica: ne dostavi popunjen obrazac K KPS TRG 02, dostavi djelimično popunjen obrazac ili se utvrdi da podaci sa obrasca nisu tačni. Jedinicama u odgovoru smatraju se samo one koje dostave ispravno popunjen obrazac i u unaprijed određenom roku.

Ako preduzeće ne dostavi izvještaj u određenom roku, kontaktira ga nadležna statistička institucija u skladu sa utvrđenim procedurama.

Neodgovor preduzeća ima dva uticaja na podatke:

1. utiče na tačnost procjena, posebno kada se karakteristike preduzeća u skupu odgovora i skupu neodgovora razlikuju,
2. doprinosi povećanju varijanse procjene uzorka, jer je tada uzorak manji od onog koji se prvobitno tražio.

Neodgovor preduzeća se tretira na jedan od sljedećih načina:

- *Imputacija nedostajućih podataka* - bazira se na historijskim podacima. U zavisnosti od dostupnosti historijskih podataka (prethodni kvartal, isti kvartal prethodne godine, prosjek prethodnog perioda), pomoćnih informacija i referentnog perioda određuje se najbolji metod imputacije. Imputacija se vrši za sva preduzeća finansijske klase prometa 4, te za stratume sa malom stopom odgovora u klasama 2 i 3. U istraživanju distributivne trgovine koriste se sljedeće metode imputacije:

- a) Imputacija se vrši koristeći podatke preduzeća (jedinice u skupu neodgovora) prethodnog kvartala prilagođene za stopu rasta istog kvartala prethodne godine. Ovo predstavlja pogodan način imputacije za velika preduzeća, koja imaju vlastitu matricu sezonskih učinaka. Minimiziraju se moguće greške i outlieri sličnih preduzeća u skupu odgovora.

$$\text{Formula: } T_t = T_{t-1} \cdot \frac{T_{t-4}}{T_{t-5}}$$

Glavni nedostaci ove metode: podaci za prethodni period moraju biti poznati, ne uzima u obzir trend sličnih preduzeća, nije primjenjiv metod imputacije za periode u kojima se obilježavaju praznici (praznici kojima datum obilježavanja nije fiksiran već se pomjera svake godine, uglavnom vjerski praznici), ukoliko su se desile strukturne promjene, itd.

- b) Prilikom imputacije se koristi stopa rasta sličnih preduzeća (isti stratum) koja su u referentnom kvartalu bila u skupu odgovora. Ukoliko podaci preduzeća za prethodnu godinu nisu poznati, ovaj metod je veoma koristan. Može se koristiti za imputaciju podataka u kvartalu u kojem se obilježavaju praznici (vjerski praznici), neovisan je od strukturnih promjena nastalih tokom prethodne godine.

$$\text{Formula: } T_t = T_{t-1} \cdot \frac{\sum_{i \in M} T_t^i}{\sum_{i \in M} T_{t-1}^i}$$

pri čemu je M veličina podudarnog („matched“) dijela uzorka.

Glavni nedostaci ove metode: ne uzima u obzir sezonsku komponentu za preduzeća, inkorporirane su greške i outlieri sličnih preduzeća u skupu odgovora, itd.

- c) Prilikom imputacije koristi se prosječan kvartalni promet preduzeća ostvaren u prethodnoj godini. Ovaj metod se primjenjuje samo ako prethodne dvije metode nije moguće iskoristiti.

$$\text{Formula: } T_i = \frac{\sum_{i=1}^4 T^i}{4}$$

U nekim slučajevima je moguće kombinovati ranije navedene metode kako bi se dobile najbolje moguće procjene.

- *korekcija pondera* - za preduzeća kod kojih nije izvršena imputacija podataka neophodno je izvršiti korekciju inicijalnih pondera za stratum kojem preduzeće u neodgovoru pripada;
- *u posebnim slučajevima* - preduzeće nije počelo sa radom, trenutno ne radi, u procesu likvidacije ili pogrešna djelatnost preduzeća vrši se imputacija nula za sve stavke (finansijski podatak). Međutim, za navedena preduzeća neće se vršiti korekcija pondera i dalje se tretiraju kao preduzeća u skupu odgovora.

3.7. Ostala uključjenja i isključenja

Preduzetnici koji su registrovani u trgovinskim djelatnostima nisu uključeni u istraživanje. Statistički poslovni registar, još uvijek nije pravovremeno ažuriran, stoga je teško sa velikom sigurnošću potvrditi aktivnost/neaktivnost registrovanih poslovnih subjekata. Također, isključene su sve statističke jedinice koje su prema klasi finansijskog podatka razvrstane u klasu 1 (ostvareni godišnji promet je manji od 100.000 KM).

3.8. Preciznost procjena

U provođenju istraživanja distributivne trgovine koristi se kombinovani metod punog obuhvata i stratifikovanog slučajnog uzorka. Kao posljedica toga javljaju se uzoračke greške koje nije moguće izbjeći. Najvažniji faktori koji određuju veličinu uzoračke greške su veličina, dizajn uzorka i varijabilnost podataka.

S obzirom da se na osnovu uzorka procjenjuje određena karakteristika cijele populacije, različiti uzorci izabrani iz istog okvira populacije mogu dati različite vrijednosti procjene. Naravno, prilikom istraživanja vodi se računa o tome da uzorak bude što vjerodostojniji osnovnoj populaciji iz koje je izabran, kako bi i procijenjene vrijednosti karakteristike bile što tačnije. Da bi se utvrdila reprezentativnost uzorka, kao i tačnost rezultata koriste se različiti statistički pokazatelji. Najvažniji su standardna devijacija i koeficijent varijacije.

Standardna devijacija je apsolutna mjera disperzije i prikazuje raspršenost procijenjenih rezultata u odnosu na stvarne vrijednosti. Ona se još naziva i *standardnom greškom*. Cilj je da vrijednost standardne devijacije bude što manja, jer to znači da su procijenjene karakteristike tačnije.

Standardna greška (*SE*) se računa kao kvadratni korijen varijanse. Na nivou stratuma varijansa se računa kao:

$$\hat{V}_h = \sum_{h=1}^H N_h^2 \frac{1-f_h}{m_{rh}} S_{yh}^2$$

pri čemu je:

$$f_h = \frac{n_h}{N_h} ; \quad S_{yh}^2 = \frac{1}{m_{rh}-1} \sum_{j=1}^{m_{rh}} (y_j - \bar{y}_h)^2 ; \quad \bar{y}_h = \frac{1}{m_{rh}} \sum_{j=1}^{m_{rh}} y_j$$

f_h - frakcija uzorka na stratumu h ($h=1...H$)

n_h - broj jedinica u uzorku stratuma h

N_h - broj jedinica u okviru stratuma h

m_{rh} - broj jedinica skupa odgovora stratuma h

\bar{y}_h - prosjek finansijskog podatka y_i na nivou stratuma h

S_h^2 - kvadrat standardne devijacije finansijskog podatka na nivou stratuma h

Ukupna varijansa je zbir izračunatih varijansi na nivou svakog stratuma:

$$\hat{V} = \sum_{h=1}^H \hat{V}_h$$

Koeficijent varijacije (*CV*) je relativna mjera preciznosti procjene i predstavlja odnos između standardne greške i aritmetičke sredine. Iskazan je u procentualnom iznosu. Ukoliko je preciznost procjene mala, potrebno je to naznačiti, a ukoliko se utvrdi da je procjena nedovoljno precizna, moguće je i da se takvi podaci ne objave.

$$CV = \frac{SE}{\bar{y}} \cdot 100, \text{ gdje je } \bar{y} \neq 0$$

Vrijednosti koeficijenta varijacije i poduzete mjere:

CV	Preciznost
CV < 0,15	Procjene precizne, objavljuju se
0,15 ≤ CV < 0,30	Manje precizne procjene, upisuju se u zagradi
CV ≥ 0,30	Procjene neprecizne, ne objavljuju se. Upisana tačka (.)

4. ORGANIZACIJA ISTRAŽIVANJA

4.1. Nadležnosti statističkih institucija

U provođenju istraživanja učestvuju sve tri statističke institucije u BiH. Na osnovu usaglašenih statističkih standarda i instrumenata za provođenje istraživanja Agencija za statistiku BiH obrađuje, objavljuje i diseminira rezultate krajnjim korisnicima. Entitetski zavodi i podružnica Agencije u Brčko Distriktu vrše pripremne radnje neophodne za uspješno provođenje istraživanja: štampanje obrazaca i dostavljanje regionalnim/kantonalnim uredima, davanje uputa za popunjavanje, prikupljanje popunjenih obrazaca, vrše ulaznu kontrolu (potpunost, logičku i računsku tačnost podataka na obrascu), pripremaju izvještaje za obradu i diseminaciju, unose podatke do određenog roka, te ih dostavljaju Agenciji za statistiku BiH.

4.2. Izvor podataka

Izvor podataka za popunjavanje obrasca K KPS TRG 02⁶ jeste knjigovodstvena ili druga relevantna dokumentacija. Ukoliko jedinica izvještavanja ne raspolaže preciznim knjigovodstvenim podacima, neophodno je izvršiti najbolju moguću procjenu. Podaci na obrascu K KPS TRG 02 se odnose na prethodni kvartal. Podaci se prikupljaju za nivo poslovnog subjekta.

Osnovna varijabla posmatranja je ostvareni promet poslovnog subjekta registrovanog u području G – Trgovina na veliko i malo, popravak motornih vozila i motocikala (KD BiH 2010), bez PDV-a. U skladu sa EU-STIS regulativom PDV je obračunat i iskazan posebno. Pored toga, prikupljeni podaci o ostvarenom prometu u trgovini na malo se raščlanjuju po robnim grupama KPPD BiH 2010 radi određivanja njihovog učešća na nivou razreda djelatnosti poslovnog subjekta. Navedena struktura se koristi pri izračunu deflatora prodaje trgovine na malo korištenjem prilagođenog indeksa potrošačkih cijena. Istraživanjem se, također, prikupljaju podaci o: zaposlenim osobama, odrađenim radnim satima, platama i naknadama, zalihama kao i vrijednosti investicija u stalna sredstva.

Za jedinice izvještavanja koje su prema glavnoj djelatnosti registrovane u okviru područja G – KD BiH 2010 na obrascu (K KPS TRG 02) iskazuju ukupno ostvareni promet, tj. obuhvaćen je *promet od trgovinskih djelatnosti*, kao i *promet od ostalih djelatnosti*, ako ih poslovni subjekat obavlja. Poslovni subjekti kojima je glavna djelatnost registrovana izvan područja G – KD BiH 2010 na spomenutom obrascu iskazuju *samo promet ostvaren od trgovinskih djelatnosti*.

⁶ Obrazac se nalazi na kraju publikacije u Prilogu.

4.3. Način prikupljanja podataka

Istraživanje se provodi izvještajnom metodom što znači da poslovni subjekat tačno popunjeni obrazac, u određenom roku, dostavlja nadležnoj statističkoj jedinici:

- kantonalnoj statističkoj službi/uredu Federalnog zavoda za statistiku Federacije BiH,
- područnom uredu Republičkog zavoda za statistiku Republike Srpske ili
- podružnici Agencije za statistiku BiH u Brčko Distriktu.

Početak godine entitetske statističke institucije svim izvještajnim jedinicama dostavljaju set obrazaca – K KPS TRG 02 (4 kompleta) sa uputstvom za popunjavanje, s ciljem da se prikupe potrebni podaci.

Vremenski rokovi za provođenje istraživanja distributivne trgovine:

1. Rok za izvještajne jedinice da dostave obrazac kantonalnim/područnim uredima je 15 dana od završetka referentnog perioda (t+15);
2. Rok za kantonalne/područne urede da dostave podatke entitetskim statističkim institucijama je 20 dana od završetka referentnog perioda (t+20);
3. Rok za entitetske statističke institucije da dostave podatke Agenciji za statistiku BiH je 50 dana od završetka referentnog perioda (t+50);
4. Rok za publikaciju podataka od strane statističkih institucija je 55 dana od završetka referentnog perioda (t+55).

Sudjelovanje u istraživanju je obavezno. Stopa odgovora (odziv izvještajnih jedinica) se neznatno razlikuje po entitetima. Posmatrano u cjelini, tj. na nivou BiH stopa odgovora se kreće od 85-97%.

4.4. Obrada podataka

Podaci izvještajnih jedinica koje su uključene u istraživanje predstavljaju osnovu za procjenu podataka za cijelu populaciju. Na osnovu mikro podataka o prometu izvještajnih jedinica i njihovim agregiranjem na nivou stratuma djelatnosti – KD BiH 2010 izračunava se ukupan promet. Agregiranje prometa na više nivoe (oblast, područje) djelatnosti se vrši prije kompilacije indeksa.

Naime, proces izračunavanja indeksa prometa distributivne trgovine za nivo BiH se može predstaviti u nekoliko koraka:

- 1) Polaznu osnovu čine pojedinačni podaci prometa po preduzećima (X_i - administrativni finansijski podatak) koji se grupišu u pripadajuće stratumne.
- 2) Stratumi (h) su definisani na nivou grane djelatnosti – KD BiH 2010 i u zavisnosti od veličine preduzeća (klasa finansijskog podatka 2-4). Pojedinačni podaci se ponderišu zbog različitog stepena vjerovatnoće izbora jedinice u uzorak. Izračun pondera se vrši po stratumima uzorka. Inicijalni ponder predstavlja recipročnu vrijednost vjerovatnoće izbora jedinice u uzorak i računa se kao količnik broja jedinica u okviru i broja jedinica u uzorku.

- 3) Međutim, u slučajevima neodgovora neophodne su odgovarajuće korekcije inicijalnih pondera. Ukoliko za izvještajnu jedinicu nije izvršena imputacija podataka, vrši se korekcija pondera za stratum kojem preduzeće u neodgovoru pripada.

Ponder korigovan za neodgovor dobije se kao odnos broja jedinica u okviru stratuma h i broja jedinica koje su odgovorile na nivou stratuma h .

$$w_i = \frac{N_h}{m_{rh}}$$

pri čemu je:

w_i - ponder za jedinicu i , $i=1...n$ (konačni w_i se računa na nivou stratuma h prema navedenoj formuli i pridruži se svakoj jedinici i iz stratuma h)

N_h - broj jedinica u okviru stratuma h , $h=1...H$

m_{rh} - broj jedinica skupa odgovora stratuma h

- 4) Da bi se dobila vrijednost procijenjenih totala preduzeća po stratumima za konačnu korekciju koristi se **ratio estimator** r_h . On predstavlja odnos između administrativnog finansijskog podatka (godišnji finansijski podatak preduzeća iz SPR-a) i procijenjenog finansijskog podatka jedinica u skupu odgovora koji treba da se pridruži svakoj jedinici i iz stratuma h .

Formula: $r_h = \frac{t_h}{\hat{t}_h}$

- 4.1) Administrativni finansijski podatak se izračunava za jedinice iz okvira ($i=1...N$) na nivou stratuma h , i to kao suma administrativnih finansijskih podataka jedinica X_i za svaki stratum.

Formula: $t_h = \sum_{i=1}^{N_h} x_i$

- 4.2) Procijenjeni finansijski podatak se računa koristeći samo jedinice u skupu odgovora ($i=1...m_{rh}$) na nivou stratuma, i to kao suma proizvoda $w_i x_i$.

Formula: $\hat{t}_h = \sum_{i=1}^{m_{rh}} w_i x_i$

- 5) Ukupna procjena prometa na nivou jedinice i je proizvod ($y_i w_i r_h$) prikupljenog prometa y_i za jedinicu i , pondera te jedinice w_i i količnika r_h za stratum kojem pripada jedinica i . Ukupna procjena prometa je zbir svih pojedinačnih procjena za svaku jedinicu iz skupa odgovora.

4.5. Kompilacija indeksa

Proces kompilacije indeksa za nivo BiH se sastoji od sljedećih faza:

1. Prvi korak jeste da se izračunaju totali prometa distributivne trgovine na nivou stratuma djelatnosti - KD BiH 2010 za Federaciju BiH, Republiku Srpsku i Brčko Distrikt;
2. Objedinjavanjem podataka za sve tri teritorijalne jedinice dobiju se podaci o prometu za nivo BiH;
3. Totali prometa na nivou stratuma se sabiraju i na taj način agregiraju na nivoe djelatnosti (grane, oblasti ili područje);
4. Indeksi se dobijaju kao količnik prometa tekućeg perioda (za različite nivoe djelatnosti) i prometa ostvarenog u baznoj godini ili nekom prethodnom periodu.

- 4.1 Bazni indeksi - prikazuju relativne stope promjene prometa u referentnom kvartalu (y_t) u odnosu na prosjek bazne godine ($y_b = \emptyset 2010$).

$$\text{Formula: } i_t = \frac{y_t}{y_b} \cdot 100$$

- 4.2 Lančani indeksi - predstavljaju procentualnu promjenu prometa između tekućeg i prethodnog perioda. U distributivnoj trgovini se računaju dvije vrste lančanih indeksa.

- 4.2.1 Lančani indeks (isti period prethodne godine): količnik prometa referentnog kvartala (y_t) i prometa u istom periodu prethodne godine (y_{t-4}).

$$\text{Formula: } i_t = \frac{y_t}{y_{t-4}} \cdot 100$$

- 4.2.2 Lančani indeks (prethodni period): količnik prometa referentnog kvartala (y_t) i prometa u prethodnom kvartalu (y_{t-1}).

$$\text{Formula: } i_t = \frac{y_t}{y_{t-1}} \cdot 100$$

Indeksi se, dakle, kompiliraju na nižim nivoima klasifikacije KD BiH 2010, a kao što je ranije rečeno, rezultati istraživanja se mogu iskazati i u obliku stopa rasta. Stope rasta predstavljaju procentualne stope promjene nivoa prometa tekućeg perioda u odnosu na prethodni period. Kvartalne stope promjene izračunavaju se formulom: $s_t = \frac{\Delta y_t}{y_{t-1}} \cdot 100 = \frac{y_t - y_{t-1}}{y_{t-1}} \cdot 100$

Ukoliko nam je potrebna informacija o odnosu ostvarenog prometa tekućeg perioda i istog perioda prethodne godine koristimo godišnje stope rasta. Godišnje stope promjene izračunavaju se formulom: $s_t = \frac{\Delta y_t}{y_{t-4}} \cdot 100 = \frac{y_t - y_{t-4}}{y_{t-4}} \cdot 100$

Rezultati istraživanja distributivne trgovine izraženi su u nominalnim vrijednostima, što znači da su indeksi i stope rasta iskazani u tekućim cijenama, neprilagođenim za uticaj inflacije.

4.5.1. „Backcasting“

S ciljem razvoja statističkog sistema Bosne i Hercegovine, podržan kroz IPA 2008 Twinning projekt, sve tri statističke institucije BiH od prvog kvartala 2013. godine provode redizajnirano kvartalno istraživanje distributivne trgovine na osnovu jedinstvene metodologije koja je harmonizirana sa EU regulativom za kratkoročne poslovne statistike.

Za istraživanja koja se provode na bazi uzorka, značajne promjene u metodologiji (obuhvat, promjena klasifikacije, metoda procjene, itd.) mogu izazvati velika odstupanja u dobivenim podacima i vidljive prekide serija. Međutim, te promjene nisu odraz stvarnih promjena u posmatranoj populaciji već su rezultat korištenih metoda procjene, dizajna uzorka, obuhvata i slično.

U slučaju ovako značajnih metodoloških promjena koje uzrokuju velika odstupanja vrijednosti procijenjenih totala, postoji potreba da se izvrši „backcasting“- preračunavanje historijske serije kako bi se izbjegao prekid, te zadržala dosljednost i kontinuitet raspoložive serije podataka. Jedan od načina rješavanja ovog problema jeste da se uradi ponovna procjena podatka za prethodne godine. Preračun se može uraditi metodom preklapanja („**overlapping**“) ili korištenjem metode „**matched sampling**“.

Prvi korak bio je preračun historijske serije podataka prema novoj klasifikaciji djelatnosti – KD BiH 2010, korištenjem tablice veza između KD BiH 2006 i KD BiH 2010. Zatim je izvršeno agregiranje podataka na zadatim nivoima stratuma djelatnosti, te su izračunate kvartalne stope rasta za period 2006 - 2012. godine.

Metoda preklapanja („**overlapping**“) znači da su podaci o prometu za četvrti (IV) kvartal 2012. prikupljeni od istih poslovnih subjekata koji su i u uzorku za 2013. godinu. Na ovaj način se može izvršiti procjena podataka za posljednji kvartal 2012. korištenjem pondera iz novog uzorka (za 2013.) tako da je nova procjena za IV kvartal 2012. uporediva sa dobijenim podacima za I kvartal 2013. godine.

Ukoliko se ne može koristiti metoda preklapanja, drugi način za preračunavanje serije podataka je da se primijeni metoda „**matched sampling**“ što podrazumijeva da se prvo uradi procjena podataka za I kvartal 2013. godine (na nivou zahtjevanih agregata), te da se identifikuju preduzeća koja su bila u odgovoru u oba perioda posmatranja, tj. u IV kvartalu 2012. i I kvartalu 2013. Na osnovu jedinica podudarnosti („**matching units**“), računaju se novi ponderi na nivou stratuma i radi procjena za oba perioda koja su međusobno uporediva (mogu se komparirati). Dobivene vrijednosti su podcijenjene, na isti način, tako da je uticaj na izračunate stope rasta skoro zanemariv. Procijenjene podatke za IV kvartal 2012. dobijamo primjenom novih stopa rasta na ukupno procijenjenu vrijednost za I kvartal 2013. godine.

Faze provođenja postupka „backcastinga“:

1. Historijska serija podataka je preračunata prema klasifikaciji djelatnosti – KD BiH 2010;
2. Ostvareni promet je iskazan na nivou stratumu djelatnosti kako je definisano dizajnom uzorka distributivne trgovine za 2013.;
3. Izračunate su kvartalne stope rasta za period 2006 – 2012. godina;
4. Nova serija podataka je dobijena korištenjem metoda „overlapping“ i „matched sampling“.

4.5.2. Kalendarsko i sezonsko prilagođavanje izvornih indeksa

Indeksi prometa distributivne trgovine iskazuju se u tri oblika što je u skladu sa zahtjevima Eurostata. Ostale zemlje su prilagodile svoje metodologije, koncepte, definicije i klasifikacije, ali i način prezentacije indeksa da bi se omogućila međunarodna uporedivost dobijenih rezultata. Statističke institucije u BiH, uvažavajući način diseminacije podataka u EU, indekse objavljuje u sljedećim oblicima:

- izvorni (neprilagođeni) indeksi,
- sezonski prilagođeni indeksi - desezonirani indeksi (SA) i
- kalendarski prilagođeni indeksi (WDA)

Izvorni, nominalni indeksi prometa za tekući kvartal se izračunavaju u odnosu na prosjek bazne godine (trenutno 2010.). Bazna godina se prema EU-STS regulativi revidira svakih pet godina (godina koja završava cifrom 0 ili 5).

Indeksi prometa se, osim u odnosu na baznu godinu, računaju i u odnosu na isti kvartal prethodne godine (kalendarski prilagođeni). Podaci koji se porede sa istim periodom prethodne godine prezentiraju se i tumače u **kalendarski prilagođenoj formi**. To znači da su podaci korigovani za broj radnih dana u mjesecu, uticaj prestupne godine, uticaj praznika (državnih i vjerskih), itd. Ukoliko navedeni kalendarski efekti značajno utiču na posmatranu vremensku seriju, potrebno je iste otkloniti.

Podaci koji se upoređuju sa podacima iz prethodnog kvartala prezentiraju se i tumače u **desezoniranom** obliku. Na taj način je iz serije uklonjen uticaj različitog broja kalendarskih dana i uticaj sezone.

Kalendarsko i sezonsko podešavanje vrši se u Demetra aplikaciji (verzija 2.2) metodom TRAMO-SEATS na serijama kvartalnih podataka i u skladu sa smjernicama **ESS** (*European Statistical System*). Dodavanjem novih kvartalnih opservacija u seriji može dovesti do određenih promjena indeksa za prethodna razdoblja.

4.5.3. Metode podešavanja (desezoniranja) podataka

EU regulativa iz oblasti kratkoročnih poslovnih statistika zahtijeva da se pored originalnih (neprilagođenih) serija, Eurostatu šalju i kalendarski prilagođene serije. Dostavljanje sezonski

prilagođenih serija nije obavezno i provodi se na dobrovoljnoj bazi, ali Eurostat preferira da sezonsko prilagođavanje izvrše nacionalne statističke institucije.

U BiH se sezonsko i kalendarsko prilagođavanje podataka vrši kombinacijom direktne i indirektne metode. Direktna metoda prilagođavanja podrazumijeva da se sezonski prilagode agregirane serije, dok se indirektnom metodom sezonski podešavaju pojedinačne komponente serija, a potom agregiraju na viši nivo. Za serije kod kojih nije utvrđen značajan kalendarski efekat, neprilagođene serije se šalju kao da su kalendarski prilagođene.

Preporučeno je da se koristi indirektni metod podešavanja kad god je to moguće. To znači da se na entitetskom nivou serije, koje se sastoje od najmanje dvije druge serije, indirektno prilagode (ukoliko se definisani nivo publikovanja serije sastoji od više komponenti). Sve ostale serije se direktno prilagođavaju budući da se podešavanje radi na agregiranom nivou, a ne za pojedine komponente. Na nivou BiH se sva podešavanja vrše indirektnom metodom, sumirajući prethodno sezonski i kalendarski prilagođene serije za entiteta i Brčko Distrikta.

U sljedećoj tabeli prikazani su nivoi publikovanja serija, kao i korištene metode prilagođavanja:

Nivoi objavljivanja	Nivoi entiteta, Brčko Distrikt	Komponente indirektne metode	Nivo BiH	Komponente indirektne metode
45	Indirektna	45.1, 45.2, 45.3, 45.4	Indirektna	Suma SA/WDA serija entiteta i Brčko Distrikta
45.1	Direktna		-"	-"
45.2	Direktna		-"	-"
45.3	Direktna		-"	-"
45.4	Direktna		-"	-"
46	Indirektna	46.1, 46.2, 46.3, 46.4, 46.5, 46.6, 46.7, 46.9	-"	-"
46.1	Direktna		-"	-"
46.2	Direktna		-"	-"
46.3	Direktna		-"	-"
46.4	Direktna		-"	-"
46.5	Direktna		-"	-"
46.6	Direktna		-"	-"
46.7	Direktna		-"	-"
46.9	Direktna		-"	-"
47	Indirektna	47.1, 47.2, 47.3, 47.4, 47.5, 47.6, 47.7, 47.8, 47.9	-"	-"
47.3	Direktna		-"	-"
47 - 47.3	Indirektna	47, 47.3	-"	-"

4.6. Periodičnost

Istraživanje distributivne trgovine provodi u redovnoj kvartalnoj dinamici u skladu sa zahtjevima EU-STS regulative. Rezultati istraživanja se objavljuju nakon isteka referentnog perioda, a prema unaprijed definisanim kalendarom publikovanja. Rok za dostavu podataka Eurostatu je 60 dana (t+60) od završetka referentnog perioda za nivo detalja definisan paragrafom 1, Aneksa D EU-STS regulative.

4.7. Diseminacija podataka

Rezultati istraživanja distributivne trgovine izražavaju se u obliku indeksa ili izračunatih stopa rasta u redovnoj kvartalnoj periodici u formi saopštenja za javnost na službenoj web stranici Agencije za statistiku BiH (www.bhas.ba) i web stranicama entitetskih zavoda (www.fzs.ba, www.rzs.rs.ba). U prethodnom periodu praksa je bila da se podaci prikupljaju i diseminiraju u apsolutnim vrijednostima. Planirano je da raspoloživi podaci budu dostupni i putem online baze podataka u vidu predefinisanih tabela sa kratkoročnim pokazateljima statistike distributivne trgovine.

4.8. Planirane promjene u metodi izračuna indikatora

U nastojanju da se, što je moguće više, pojednostavi proces prikupljanja, obrade i publikovanja podataka planirane su različite aktivnosti. Prije svega razvoj IT platforme koja bi izvještajnim jedinicama omogućila elektronsko popunjavanje obrasca K KPS TRG 02 (CAWI metod – Computer Assisted Web Interviewing) čime bi se značajno olakšao proces prikupljanja podataka. Također, planirano je daljnje unapređenje IT aplikacije u dijelu koji se odnosi na kontrolu i editovanje podataka, koja će omogućiti efikasniji uvid u podatke i njihovu obradu na nivou osnovnih varijabli (mikro-editing), ali i izvedenih podataka po različitim nivoima agregacije (makro-editing). Time bi se smanjio i eventualni broj grešaka nastalih pri unosu podataka, te ukazalo na moguće nedosljednosti pri analizi rezultata.

Pored toga, planirano je da se poboljša ažurnost SPR-a, kao i kvalitet zapisa, posebno u sljedećim segmentima: šifra glavne djelatnosti preduzeća i informacije o sekundarnoj djelatnosti, ažurnosti raspoloživih podataka, uključivanje podataka o preduzetnicima, itd. Zajednički cilj statističkih institucija u BiH jeste da se ispune i ostali zahtjevi Eurostata kako bi BiH postala ravnopravnom članicom evropskog statističkog sistema.

4.9. Revizija podataka

Kvartalna saopštenja distributivne trgovine sadrže preliminarne podatke koji se odnose na prethodni kvartal. Prva redovna revizija podataka podrazumijeva da se pri publikovanju podataka za tekući kvartal revidiraju podaci objavljeni za prethodni kvartal (t-1) u skladu sa informacijama dostavljenim od strane izvještajne jedinice, te je moguće da se podaci objavljeni nakon revizije razlikuju od ranije objavljenih, preliminaranih podataka. U saopćenju je jasno naznačeno o kojim se podacima radi, tako da korisnici statističkih podataka mogu pravilno da ih tumače.

Druga redovna revizija prethodno publikovanih podataka je godišnja revizija, koja obuhvata sve nastale promjene podataka dostavljene nakon prve revizije, kako bi se osigurala tačnost objavljenih podataka. Ukoliko se uvode novi statistički standardi i koncepti, vrše izmjene u metodologiji istraživanja koje značajno utiču na kvalitet dobivenih rezultata neophodno je izvršiti reviziju podataka. Time se osigurava dosljednost i uporedivost podataka ranijih historijskih serija i novih serija podataka zasnovanih na primjeni novih standarda i metodologije.

O navedenim izmjenama podataka i razlozima korisnici će biti obaviješteni na prikladan i transparentan način u redovnim kvartalnim saopštenjima i drugim publikacijama za javnost kao i na web stranicama Agencije i entitetskih zavoda za statistiku.

4.10. Zaštita podataka

Individualni podaci koje izvještajne jedinice dostavljaju nadležnim statističkim institucijama predstavljaju poslovnu tajnu i koriste se isključivo u statističke svrhe. Prilikom obavljanja svojih zadataka statističke institucije u BiH djeluju u skladu sa sljedećim zakonskim regulativama:

- Zakon o statistici Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“ broj 26/04 i 42/04);
- Zakon o zaštiti ličnih podataka Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH" broj 32/01);
- Zakon o statistici Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“ broj 63/03 i 9/09);
- Zakon o slobodi pristupa informacijama u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH" broj 32/01);
- Zakon o statistici Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 85/03);
- Zakon o slobodi pristupa informacijama u Republici Srpskoj ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 20/01).

Navedena zakonska regulativa u BiH je usaglašena u pogledu zaštite povjerljivih podataka. U nastavku su navedeni članovi Zakonu o statistici BiH koji tretiraju ovu oblast:

Član 19.

Povjerljivi podaci prikupljeni u statističke svrhe ne smiju se koristiti u druge svrhe, osim ako to nije propisano drugačije ovim zakonom.

Član 23.

Podaci koji su prikupljeni, obrađeni i pohranjeni u svrhu izrade statističkih podataka Bosne i Hercegovine smatraju se povjerljivim ako je putem tih podataka moguće neposredno ili posredno identifikovati statističke jedinice, čime se otkrivaju pojedinačni podaci.

- Statistička jedinica se neposredno identifikuje putem naziva i adrese, odnosno putem zvanično dodijeljenog ili općepoznatog identifikacijskog broja.
- Posredna identifikacija je mogućnost utvrđivanja identiteta statističke jedinice putem dedukcije na osnovu podataka koji nisu navedeni u stavu 2. ovog člana. Kako bi se utvrdilo da li se statistička jedinica može posredno identifikovati, uzet će se u obzir sve mjere koje se na razuman način mogu koristiti da bi se identifikovala pomenuta statistička jedinica.

Član 26.

Statistički podaci Bosne i Hercegovine se ne smiju dostavljati korisnicima ukoliko sadrže ili otkrivaju povjerljive podatke. Grupe se sastoje od najmanje tri jedinice, a udio jedne jedinice u grupi ne smije preći 85%.

4.11. Međunarodna uporedivost podataka

Zahvaljujući usaglašenosti definicija osnovnih STS varijabli i korištene metodologije sa zahtjevima Eurostata iz oblasti kratkoročnih poslovnih indikatora, omogućena je uporedivost podataka sa podacima zemalja EU. Primjenom nove klasifikacije djelatnosti KD BiH 2010 proces usaglašavanja je nastavljen, ali se i dalje poštivaju nacionalne potrebe i ograničenja nastale prilikom prikupljanja, obrade i objavljivanja podataka. Planirana je redovna kvartalna transmisija rezultata istraživanja distributivne trgovine Eurostatu od 2015. godine.

Tabela 5. Bruto investicije u stalna sredstva

S5	Naziv stavke	Statistička šifra	Vrijednost, u KM
1	Ukupne investicije u stalna sredstva u kvartalu	50000	

Tabela 6. Raspodjela prometa u trgovini na malo po robnim grupama (BH KPPD 2010/EU COICOP)

Ukupno ostvareni promet u trgovini na malo iskazan u tabeli 1. stavka 4, raščlanjen po navedenim robnim grupama

S 6	Naziv stavke	Statistička šifra	Vrijednost prometa bez PDV-a, u KM
1	Ukupan promet u trgovini na malo, (zbir jednak stavci 4 u tabeli 1.)	47	
2	Trgovine na malo voćem, povrćem, mesom, ribama, pekarskim i mliječnim proizvodima te jajima (zbir od 3 - 11)	47.00.1	
3	Trgovina na malo svježim voćem i povrćem	47.00.11	
4	Trgovina na malo prerađenim voćem i povrćem	47.00.12	
5	Trgovina na malo svježim mesom	47.00.13	
6	Trgovina na malo mesnim proizvodima	47.00.14	
7	Trgovina na malo ribom, ljuskarima i mekušcima	47.00.15	
8	Trgovina na malo pekarskim proizvodima	47.00.16	
9	Trgovina na malo slatkišima	47.00.17	
10	Trgovina na malo mliječnim proizvodima	47.00.18	
11	Trgovina na malo jajima	47.00.19	
12	Trgovina na malo ostalom hranom, pićima i duhanskim proizvodima (zbir od 13 - 20)	47.00.2	
13	Trgovina na malo kafom, čajem, kakaom i začimima	47.00.21	
14	Trgovina na malo jestivim uljima i mastima	47.00.22	
15	Trgovina na malo homogenizovanom i dijetalnom hranom	47.00.23	
16	Trgovina na malo ostalim prehrambenim proizvodima, d. n.	47.00.24	
17	Trgovina na malo alkoholnim pićima	47.00.25	
18	Trgovina na malo mineralnom izvorskom vodom	47.00.28	
19	Trgovina na malo ostalim pićima	47.00.26	
20	Trgovina na malo duhanskim proizvodima	47.00.27	
21	Trgovina na malo informacijskom i komunikacijskom opremom (zbir od 22- 24)	47.00.3	
22	Trgovina na malo računarima, perifernom i programskom opremom (softverom)	47.00.31	
23	Trgovina na malo telekomunikacijskom opremom	47.00.32	
24	Trgovina na malo audio i video opremom	47.00.33	
25	Trgovina na malo građevinskim materijalom i metalnom robom (zbir od 26 - 33)	47.00.4	
26	Trgovina na malo metalnom robom	47.00.41	
27	Trgovina na malo bojama i lakovima	47.00.42	
28	Trgovina na malo ravnim staklom	47.00.43	
29	Trgovina na malo vrtlarskim mašinama	47.00.44	
30	Trgovina na malo vodoinstalaterskom opremom i opremom za grijanje	47.00.45	
31	Trgovina na malo sanitarnom opremom	47.00.46	
32	Trgovina na malo alatima	47.00.47	
33	Trgovina na malo građevinskim materijalom, d. n.	47.00.49	
34	Trgovina na malo proizvodima za domaćinstvo (zbir od 35 - 43)	47.00.5	
35	Trgovina na malo tekstilom	47.00.51	
36	Trgovina na malo zavjesama	47.00.52	
37	Trgovina na malo zidnim tapetama, podnim oblogama i tepisima	47.00.53	
38	Trgovina na malo električnim kućnim aparatima	47.00.54	
39	Trgovina na malo namještajem	47.00.55	
40	Trgovina na malo opremom za rasvjetu	47.00.56	
41	Trgovina na malo proizvodima od drva, pluta i trske	47.00.57	
42	Trgovina na malo muzičkim instrumentima i partiture	47.00.58	
43	Trgovina na malo grnčarijom, staklenim proizvodima, porculanom, loncima, priborom za jelo, neelektričnim aparatima, proizvodima i opremom, d. n.	47.00.59	

S 6	Naziv stavke	Statistička šifra	Vrijednost prometa bez PDV-a, u KM
44	Trgovina na malo proizvodima za kulturnu i rekreaciju (zbir od 45 - 53)	47.00.6	
45	Trgovina na malo knjigama	47.00.61	
46	Trgovina na malo novinama i časopisima	47.00.62	
47	Trgovina na malo priborom za pisanje	47.00.63	
48	Trgovina na malo muzičkim i video snimkama (uključujući i prazne CD i kasete)	47.00.64	
49	Trgovina na malo sportskom opremom	47.00.65	
50	Trgovina na malo opremom za kampiranje	47.00.66	
51	Trgovina na malo igrama i igračkama	47.00.67	
52	Trgovina na malo poštanskim markama i kovanicama	47.00.68	
53	Trgovina na malo suvenirima i umjetninama (isključujući antikvitete)	47.00.69	
54	Trgovina na malo odjećom, farmaceutskim, medicinskim i toaletnim proizvodima, cvijećem, sadnicama, kućnim ljubimcima i hranom za kućne ljubimce (zbir od 55 - 63)	47.00.7	
55	Trgovina na malo odjećom	47.00.71	
56	Trgovina na malo obućom	47.00.72	
57	Trgovina na malo kožnim proizvodima i putnom opremom	47.00.73	
58	Trgovina na malo farmaceutskim proizvodima	47.00.74	
59	Trgovina na malo medicinskim i ortopedskim proizvodima	47.00.75	
60	Trgovina na malo kozmetičkim i toaletnim proizvodima	47.00.76	
61	Trgovina na malo cvijećem, sadnicama i sjemenjem	47.00.77	
62	Trgovina na malo đubrivima i agro-hemijskim proizvodima	47.00.78	
63	Trgovina na malo kućnim ljubimcima i hranom za kućne ljubimce	47.00.79	
64	Trgovina na malo motornim gorivom (zbir od 65 - 69)	47.00.8	
65	Trgovine na malo motornim gorivom	47.00.81	
66	Trgovina na malo satovima i nakitom	47.00.82	
67	Trgovina na malo fotografskom, optičkom i preciznom opremom, usluge optičara	47.00.83	
68	Trgovina na malo proizvodima za čišćenje	47.00.84	
69	Trgovina na malo lož uljem, bocama za plin, ugljem i drvom	47.00.85	
70	Trgovina na malo ostalim novim proizvodima (zbir od 71 - 74)	47.00.80	
71	Trgovina na malo ostalim neprehrambenim proizvodima, d. n.	47.00.86	
72	Trgovina na malo žitaricama, uljaricama, poljoprivrednim sjemenjem i stočnom hranom	47.00.87	
73	Trgovina na malo mašinama i opremom, d. n.	47.00.88	
74	Trgovina na malo neprehrambenim i nepotrošačkim proizvodima, d. n..	47.00.89	
75	Trgovina na malo korištenim proizvodima (zbir od 76 - 78)	47.00.9	
76	Trgovina na malo antikvitetima	47.00.91	
77	Trgovina na malo korištenim knjigama	47.00.92	
78	Trgovina na malo ostalim korištenim proizvodima	47.00.99	

Tabela 7. Mjerenje opterećenosti kod popunjavanja izvještaja

S7	Naziv stavke	Statistička šifra	Broj
1	Vrijeme potrebno za popunjavanje izvještaja, u minutama	60000	

Prostor za komentar (molimo navedite objašnjenje za sva veća odstupanja u podacima u odnosu na predhodno izvještavanje):

Izveštaj popunio:

_____ (upisati ime i prezime)

Tel./Faks: _____

E-mail: _____

Datum: _____

M.P.

Izveštaj odobrilo odgovorno lice:

Prilog 2: Izvod iz Klasifikacije djelatnosti, KD BiH 2010 (područje G)

Oznaka	Djelatnost KD BiH 2010
G	Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala
45	Trgovina na veliko i malo motornim vozilima i motociklima, popravak motornih vozila i motocikala
45.1	Trgovina motornim vozilima
45.2	Održavanje i popravak motornih vozila
45.3	Trgovina dijelovima i priborom za motorna vozila
45.4	Trgovina motociklima, dijelovima i priborom za motocikle te održavanje i popravak motocikala
46	Trgovina na veliko, osim trgovine motornim vozilima i motociklima
46.1	Trgovina na veliko uz nakandu ili na osnovu ugovora
46.2	Trgovina na veliko poljoprivrednim sirovinama i živim životinjama
46.3	Trgovina na veliko hranom, pićem i duhanskim proizvodima
46.4	Trgovina na veliko proizvodima za domaćinstvo
46.5	Trgovina na veliko informacijsko-komunikacijskom opremom
46.6	Trgovina na veliko mašinama, opremom i priborom
46.7	Ostala specijalizirana trgovina na veliko
46.9	Nespecijalizirana trgovina na veliko
47	Trgovina na malo, osim trgovine motornim vozilima i motociklima
47.1	Trgovina na malo u nespecijaliziranim prodavnicama
47.2	Trgovina na malo hranom, pićima i duhanskim proizvodima u specijaliziranim prodavnicama
47.3	Trgovina na malo motornim gorivima u specijaliziranim prodavnicama
47.4	Trgovina na malo informacijsko-komunikacijskom opremom u specijaliziranim prodavnicama
47.5	Trgovina na malo ostalom opremom za domaćinstvo u specijaliziranim prodavnicama
47.6	Trgovina na malo proizvodima za klaturu i rekreaciju u specijaliziranim prodavnicama
47.7	Trgovina na malo ostalom robom u specijaliziranim prodavnicama
47.8	Trgovina na malo na štandovima i tržnicama
47.9	Trgovina na malo izvan prodavnica, štandova i tržnica

Prilog 3. Prijevod Aneksa D (Ostale usluge) Uredbe Vijeća (EU) o kratkoročnim poslovnim statistikama br. 1165/98**ANEKS D
Ostale usluge****(a) Obuhvat**

Ovaj Aneks se primjenjuje na sve djelatnosti navedene u oblastima 45 i 46, te u područjima od H do N, P do S NACE-a Rev 2.

(b) Jedinica posmatranja

1. Jedinica posmatranja za sve varijable u ovom Aneksu je preduzeće.
2. O upotrebi drugih jedinica posmatranja može odlučiti Komisija. Ove mjere, osmišljene da dopune nesuštinske elemente ove Uredbe, će biti usvojene u skladu sa regulatornim postupkom navedenim u članu 18(3).

(c) Popis varijabli

1. Statistike u ovom Aneksu ubuhvataju sljedeće varijable:

Varijabla	Naziv
120	Promet
210	Broj zaposlenih
220	Radni sati
230	Bruto plate i naknade
310	Cijene outputa

2. Počevši od prvog referentnog perioda, informacije o broju zaposlenih osoba (varijabla 210) se procjenjuju prema broju zaposlenika (varijabla 211). Ova procjena dopuštena je za period od pet godina od datuma stupanja na snagu ove Uredbe. Period treba biti produžen za najviše pet narednih godina, osim ako Komisija ne odluči drugačije. Ove mjere, osmišljene da dopune nesuštinske elemente ove Uredbe, će biti usvojene u skladu sa regulatornim postupkom navedenim u članu 18(3).
3. Varijabla cijene outputa (varijabla 310) obuhvata usluge pružene klijentima koji su preduzeća ili osobe koje predstavljaju preduzeća.
4. Države članice trebaju provesti studije koje je uspostavila Komisija i pokrenula u dogovoru sa državama članicama. Studije treba provesti uzimajući u obzir koristi od prikupljanja podataka u odnosu na troškove prikupljanja i opterećenja preduzeća kako bi se:
 - a) procijenila izvedivost dostave kvartalne varijable sati rada (varijabla 220) za ostale usluge;

- b) procijenila izvedivost dostave kvartalne varijable bruto plate i nadnice (varijabla 230) za ostale usluge;
- c) utvrdila prikladna metodologija za prikupljanje podataka i izračun indeksa;
- d) definisao odgovarajući nivo raščlanjenosti. Podaci se trebaju razvrstati prema ekonomskim djelatnostima definisanim prema područjima NACE Rev 2 i daljoj disagregaciji do nivoa razreda (dvocifrena oznaka) ili grupisanih razreda Nace rev 2.

Države članice trebaju podnijeti Komisiji izvještaj o rezultatima provedenih studija najkasnije do 11. augusta 2007.

Komisija treba najkasnije do 11. avgusta 2008. odlučiti da li će se pozvati na član 17 (b) kako bi obuhvatila varijablu sati rada (varijabla 220) i varijablu bruto plate i naknade (varijabla 230) u odnosu na baznu 2010. godinu. Ove mjere, osmišljene da dopune nesusštinske elemente ove Uredbe, će biti usvojene u skladu sa regulatornim postupkom navedenim u članu 18(3).

(d) Oblik

1. Sve varijable trebaju biti dostavljene u neprilagođenom obliku, ako su raspoložive.
2. Varijabla promet (varijabla 120) se također treba dostaviti u kalendarski prilagođenoj formi. Ukoliko i druge varijable pokazuju kalendarske efekte, države članice mogu i te varijable dostaviti u kalendarski prilagođenoj formi. Popis varijabli koje se trebaju dostaviti u kalendarski prilagođenoj formi može biti izmijenjen od strane Komisije. Ove mjere, osmišljene da dopune nesusštinske elemente ove Uredbe, će biti usvojene u skladu sa regulatornim postupkom navedenim u članu 18 (3).
3. Nadalje države članice mogu dostaviti desezonirane varijable, kao i varijable u obliku trend-ciklusa. Samo ako podaci ne budu dostavljeni u ovim oblicima, Komisija (Eurostat) može da izvrši sezonski prilagođavanje i trend-ciklus serije za ove varijable.
4. Varijabla cijena outputa (varijabla 310) se treba dostaviti u obliku indeksa. Sve ostale varijable mogu se dostaviti u obliku indeksa ili kao apsolutne vrijednosti.

(e) Referentni period

Referentni period za sve varijable u ovom aneksu jest kvartal.

Države članice trebaju provesti studije uspostavljene od strane Komisije i pokrenute u dogovoru sa državama članicama. Studije treba provesti uzimajući u obzir koristi reduciranja referentnog perioda vezano uz troškove prikupljanja i opterećenja poduzeća kako bi se postigla izvedivost reduciranja referentnog perioda varijable promet (varijabla 120) s kvartala na mjesec.

Države članice trebaju poslati izvještaj o rezultatima studija Komisiji do 11. augusta 2007. godine.

U skladu s postupkom navedenim u članu 18. Komisija treba do 11. augusta 2008. odlučiti da li će se pozvati na član 17.(d) vezano uz reviziju učestalosti kompiliranja varijable Promet.

(f) Nivo raščlanjenosti

1. Varijablu promet (varijabla 120) treba dostavljati prema sljedećim agregatima NACE-a Rev.2:

46 na trocifrenom nivou;
 45, 45.2, 49, 50, 51, 52, 53, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 71, 73, 74, 78, 79, 80, 81.2 i 82;
 zbir (45.1, 45.3 i 45.4);
 zbir (55 i 56);
 zbir (69 i 70.2).

2. Varijablu broj zaposlenih (varijabla 210) treba dostavljati prema sljedećim agregatima NACE-a Rev. 2:

oblasti 45, 46, 49, 50, 51, 52, 53, 58, 59, 60, 61, 62 i 63;
 zbir (69, 70.2, 71, 73 i 74);
 zbir (55 i 56);
 zbir (78, 79, 80, 81.2 i 82).

Varijablu radni sati (varijabla 220) i varijablu bruto plate i naknade (varijabla 230) treba dostavljati prema sljedećim agregatima NACE-a Rev. 2:

oblasti 45 i 46;
 područja H, I i J;
 zbir (69, 70.2, 71,73 i 74);
 zbir (78, 79, 80, 81.2 i 82).

3. Za oblasti 45 i 46 NACE-a Rev. 2, varijablu promet treba slati samo na dvocifrenom nivou kod onih država članica čiji promet u tim oblastima u datoj baznoj godini čini manje od 4% od ukupnog iznosa Europske zajednice.
4. Za područja H i J NACE-a Rev. 2, varijablu broj zaposlenih (varijabla 210) treba dostavljati samo na nivou područja kod onih država članica čija ukupna dodana vrijednost u područjima H i J NACE-a Rev. 2 u datoj baznoj godini čini manje od 4% od ukupnog iznosa Europske zajednice.

5. Varijablu Cijene outputa (varijabla 310) treba dostavljati prema sljedećim agregatima NACE-a Rev. 2:
 49.4, 51, 52.1, 52.24, 53.1, 53.2, 61, 62, 63.1, 63.9, 71, 73, 78, 80 i 81.2
 zbir (50.1 i 50.2)
 zbir (69.1, 69.2 i 70.2).
 područje 78 NACE-a Rev. 2 obuhvata ukupnu cijenu nove radne snage i osoblja.
6. Komisija može dopuniti listu djelatnosti i agregacije najkasnije do 11 augusta 2008.
7. Za područje 63 NACE-a Rev. 2, varijablu cijene outputa (varijabla 310) treba dostavljati samo na dvocifrenom nivou kod onih država članica čiji promet u tom području NACE-a Rev. 2 u datoj baznoj godini čini manje od 4% od ukupnog izosa Europske zajednice.

(g) Rokovi za slanje podataka

Varijable treba dostaviti nakon završetka referentnog perioda, unutar sljedećih rokova:

Varijabla	Rokovi
120	2 mjeseca
210	2 mjeseca
220	3 mjeseca
230	3 mjeseca
310	3 mjeseca

(h) Pilot studije

Prioriteti za probne studije su sljedeći:

1. prikupiti informacije o platama i nadnicama;
2. prikupiti informacije o deflatorima;
3. procijeniti izvedivost i važnost prikupljanja podataka o:
 - a) upravljačkim djelatnostima holding kompanija NACE-a Rev. 2, grane 64.2 i 70.1;
 - b) nekretninama NACE-a Rev. 2, područje 68;
 - c) istraživanju i razvoju NACE Rev 2, oblast 72;
 - d) djelatnostima iznajmljivanja NACE-a Rev. 2, oblast 77
 - e) NACE Rev. 2, područja K, P, Q, R i S.
4. napraviti detaljniju podjelu;
5. procijeniti mogućnost ranijeg slanja podataka;
6. prikupiti informacije o broju zaposlenih;
7. koristiti jedinicu prema djelatnosti kao izvještajnu jedinicu;
8. prikupiti kratkoročne informacije o novonastalim preduzećima i preduzećima koja su prestala s radom.

(i) Prvo referentno razdoblje

Prvi referentni period za koje treba dostaviti sve varijable jest prvi kvartal 1998.

Prvi referentni period za slanje varijable cijena outputa (varijabla 310) jest najkasnije prvi kvartal 2006. Odgoda sljedećih godina može se dopustiti za prvo referentno razdoblje u skladu s postupkom iz člana 18. (2), pod uslovom da se primjenjuje bazna godina 2006.

Prvo referentno razdoblje za koje sve varijable treba dostaviti po NACE-u Rev. 2 jeste prvi kvartal 2009.

Prvo referentno razdoblje za koje varijable radni sati (varijabla 220) i bruto plate i naknade (varijabla 230) je ne kasnije od prvog kvartala 2010 sa efektima uvođenja bazne godine 2010 u 2013.

(j) Tranzicijsko razdoblje

Tranzicijsko razdoblje koje završava najkasnije do 11. avgusta 2008. može se dopustiti za varijablu 310 u skladu s postupkom iz člana 18 (2). Produženje tranzicijskog perioda za jednu godinu može se dopustiti za primjenu varijable 310 za oblasti 52, 69, 70, 71, 73, 78, 80 i 81 NACE Rev. 2, u skladu s postupkom iz člana 18 (2). Pored ovih tranzicijskih perioda, može se dopustiti produženje ovog razdoblja za jednu godinu u skladu s postupkom iz člana 18. onim državama članicama čiji promet u djelatnostima NACE-a Rev. 2, koje se spominju u naslovu (a) Obuhvat, u datoj baznoj godini čini manje od 1% od ukupnog iznosa Europske zajednice.